

Iz naše doline 3

1938/39

Izdaja Podmladek Rdečega križa v Sodražici.

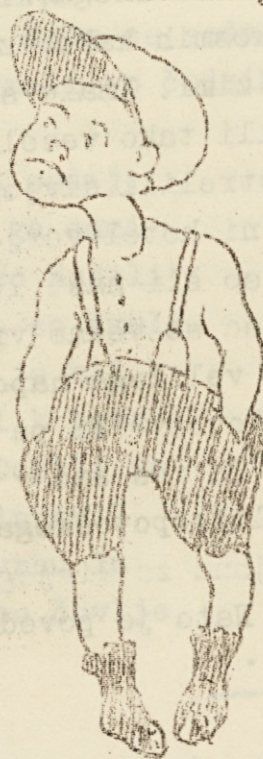
Leto IV.

Prvi april.

Urh Leon III.b.

Kakor je že navada si vsako leto prvega aprila privoščimo razne šale. Svojim prijateljem pripovedujemo izmišljene novice. Tudi letos sem že na vse zgodaj tega dne premišljeval, katerega bi potegnil. V glavo mi pade srečna misel. Pokličem mlajšega bratca in mu rečem: "Sosedovi so naročili, da pridi po krhlje." Bratec je takoj odšel, sosedomi pa niso o tem nič vedeli. Krhljev ni dobil, ker jih nimajo. Povedali so mu, da je danes prvi april in da ne sme nikomur nič verjeti. Domov je prišel zelo jezen. Rekel je, da se bo že maščeval.

Tudi meni se je nekaj takega pripetilo. Zjutraj, ko sem prišel iz spalnice v kuhinjo, me pokličejo oče in rečejo: "Leon, ker nisi sinoči dobil nič sladkorčkov, pa jih danes vzemi iz žepa moje suknje." Jaz skočim in preobrnem vse žepe, toda sladkorčkov ni bilo nikjer. V kuhinji bruhnejo vsi v smeh. Prepozno sem spoznal, da so me potegnili. Smejali so se mi še bolj, ker sem prej tako junaško zatrjeval, da me ne bo nihče nalagal.

Cvetna nedelja.

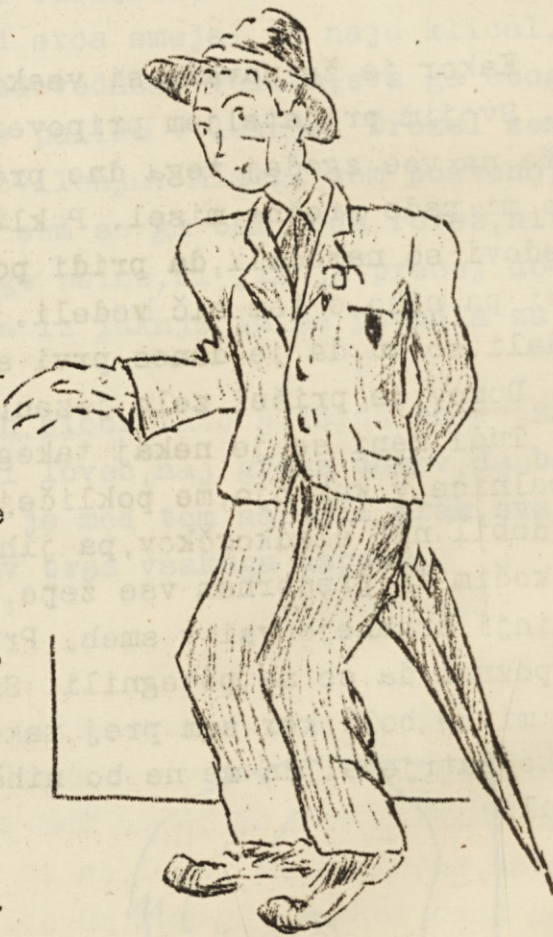
Košir Rudolf III.b.

Že par dni pred cvetno nedeljo sem šel v Miklovec nabirat bršljina za butaro. Bilo ga je precej. Med potjo sem nabral še verh. V soboto sem nabral vrbovih šibic. Zvečer so mati naredili butaro. Vanjo se deli pomaranče, fige, veliki koren in oljko. Nato so jo povezali z rdečim in belim trakom. Drugi dan je bila cvetna nedelja. Ko sem se praznično oblekel, sem nesel butaro v cerkev k blagoslovu. Vsak otrok je imel butaro, bili smo precej nemirni. Po kosilu smo jo razdrli. Ko smo pojedli pomaranče in fige, je oče dal nekaj bršljinih vejic živini, druge pa smo raznosili po shrambah. Šibice pa bomo o kresu zataknili po njivah.

Travnogorski divji prašič.

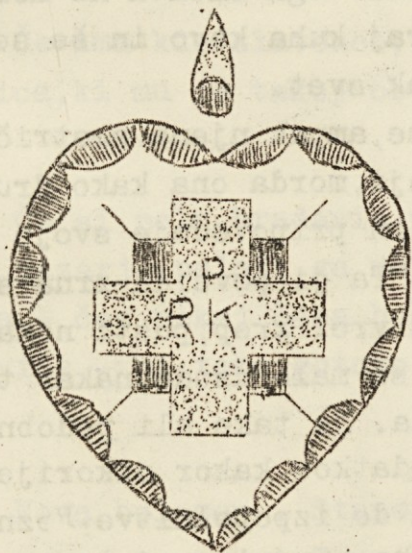
Ivano Jožko III.a.

Bilo je zadnjo nedeljo v marcu. Šli smo k Fajdčigovim, kjer so se odrasli pogovarjali in poslušali radio, midva z Doritom pa sva šahirala. Kar naju zmoti iz napete igre glasno ukanje veselih lovcev, ki so prišli v sobo. Beli so bili od snega, ki je padal zunaj v debelih kosmih kakor za stavo v slovo odhajajoči zimi. Kmalu smo zvedeli, zakaj so bili tako veseli. Hvalili so se, da so ustrelili divjega prašiča. Nihče tega ni hotel verjeti, kajti že velikokrat so šli naši lovci na divjega prašiča, pa so se vedno vračali prazni in zbiti od velikega navora. Kar pravi eden izmed lovcev: "Ti pa jim pokaž' rjep'k in uhljč'k, potlej bodo že vrjel!" In res smo v svoje veliko začudenje zagledali v gumbnici mladega loškopotoškega lovca repek in uhelj, ki pa sta se mi zdela dosti promajhna za divjega prašiča, ker si predstavljam, da je to velika zverina. Nato je povedal Strojbarjev Jože, da so ga ustrelili v Travnj gori.

Iz nahrbtnika so privlekli velik kos mesa, ki pa je bil še vedno premajhen, da bi bilo stegno od divjega prašiča. Kar se nekdo oglasi: "Tu naj divji prešč, saj je rjepk od domačga prašiča. Strojbarjev Jože je zato med silnim smehom povedal, da so ves dan z veliko vnemo iskali sledu divjega prašiča, a ga niso mogli izslediti. Da pa vendar ne bi prišli v zadrego in se vrnili brez plena, saj je bilo okrog 50 pravih lovcev v Travni gori, so spustili domačega pujska iz svinjaka in ga ustrelili. Da so ga res ustrelili je bil dokaz, da so kuharice v mesu našle še tri svinčenke, ko so ga dele peči za lačne lovce in njih prijatelje. Seveda so lovci prej pujska lastniku dobro plačali. Tako so še precej zapravili namesto, da bi dobili razpisano nagrado 500 din za ustreljenega divjega prašiča od sreskega načelstva, ki je odredilo nanj obvezen pogon. Pečen divji pujssek je šel vsem v slast, saj je bil mlađ in mehak. Še jaz sem ga malo pokusil. Med tem časom se je ustavil pred Fajdigovo gostilno avtobus, da bi odpeljal lovce iz Loškega potoka domov. Ti so ustavljali šoferja, ki je res precej dolgo čakal, a nazadnje je odpeljal brez nekaterih, ki so trdili, da so židane volje in dobri pešci, da bodo že še prišli v Loški potok.

Jaz sem že dolgo sladko spal, ko so se lovci še vedno veselili divjega prašiča. Zdi se mi, da so se kljub temu, da so dobri pešci, le peljali v Loški potok. Mogoče so na potu srečali pravega divjega prašiča, a ga zaradi teme in snežnega meteža niso videli in zato tudi niso mogli ustreliti.

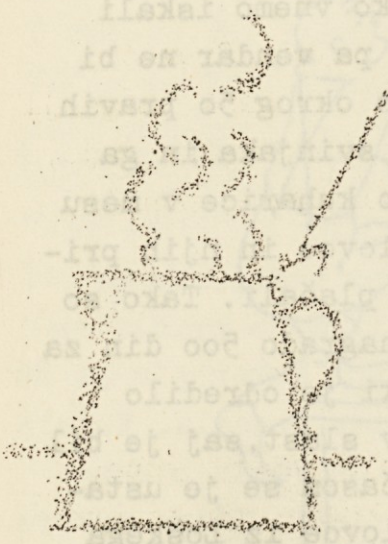
Šolska kuhinja Podmladka

Rdečega križa je dobila velik, lep nov štedilnik. Vsem, ki so k nabi vi pripomogli, prav lepa hvala.

V letošnjem šolskem letu je v šolski kuhinji dobilo 47 otrok 4277 porcij toplega kosilca. Po izjavi otrok so dekleta III. in IV. razreda višje ljudske šole že prav dobre kuharice.

Kava.

Klun Alojzij IV.r.v.l.š.

Pred kakimi 80.leti so hodili iz naših krajev nekateri ljudje v Trst po kupčiji. Po vaseh so skupovali maslo, zato so jih imenovali maslarje. Razen masla so nakupovali tudi jajca in perutnino. Ko je blaga dovolj, so oprtali vsak svoj koš na rame in se podali na dolgo pot. Hodili so peš in se jih je zbralo po več, da so skupaj potovali in bili tako za vsak slučaj eden drugemu v pomoč. Prišedši do cilja, so razpečavali svoje blago in ko so bili gotovi, so morali tudi za domov nakupiti marsikaj. Ker takrat ni bilo še trgovin na deželi, so jim ljudje naročali to in ono reč iz Trsta, kar so radi storili, da so tudi pri tem kaj malega zaslužili.

In tako se je zgodilo, da so maslarji zanesli tudi kavo v naše kraje, ali navodila kako se pripravljala niso prinesli. Moj pokojni stari oče, ki so bili v tistih časih še mlad fant, so pozneje večkrat šaljivo pripovedovali, kako so se ženske mučile s kuhanjem kave. Neka boljša gospodinja si jo je hotela privoščiti. Zato je vzela neko jutro kavina zrna kar surova, ne žgana, stresla jih v lonec kakor fižol ali kaj podobnega. Ko je že dolgo vrelo, žena poskusila, če bo kmalu gotova, toda kava je še vedno trda in brez okusa. Ni ji kazalo drugega, kakor vzeti precejšno mero potrpežljivosti, zato je pustila še dalje vreti. Bilo je že poldne, ali jed je bila še vedno brez okusa. Godrnjaje, da biskuhala že celega medveda samo tega šmenta ne more, se je podala k sosedu potožiti, kako že od zjutraj kuha kavo in še sedaj ni dobra, in če morda ona ve o tej stvari kak svet.

Soseda pravi, da se na to reč ne razume, ampak njena sestrična se je nekaj ukvarjala s tem, če hočeš stopi k nji, morda ona kako drugače dela. Drugo jutro se poda k omenjeni ženski in pripoveduje svojo neljubo povest in vpraša, kako ona to napravi. Ta ji pove, da zrna sežge in stolče potem pa strese to zmloto snov na vrel krop, pusti nekaj časa vreti, in potem postavi na ognjišče, da se malo usede, nakar to redko odlije v pomije, ta gosto pa na mizo da. Na take ali podobne načine so skraja kuhali kavo brez vsakih dodatkov kakor cikorije, žike in sladkorja, dokler ni prišlo polagoma do izpopolnitve. Pozneje so prišli tudi mlinčki na dan, da se bolj tiho opravi, prej so pa t.

tolkli v možnarjih na kamenitem pragu z železno palico, da je po vsej vasi odmevalo.

A danes zna kuhati kavo vsak otrok.

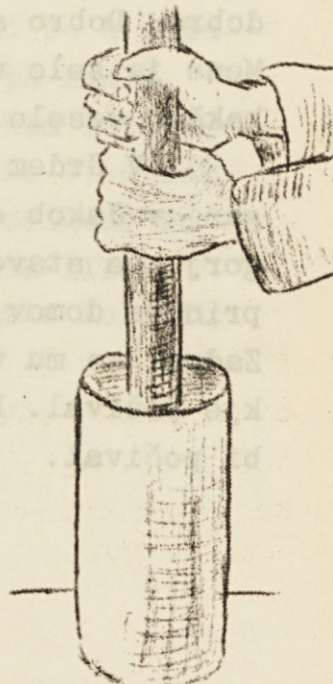
Pripovedovanje starega očeta.

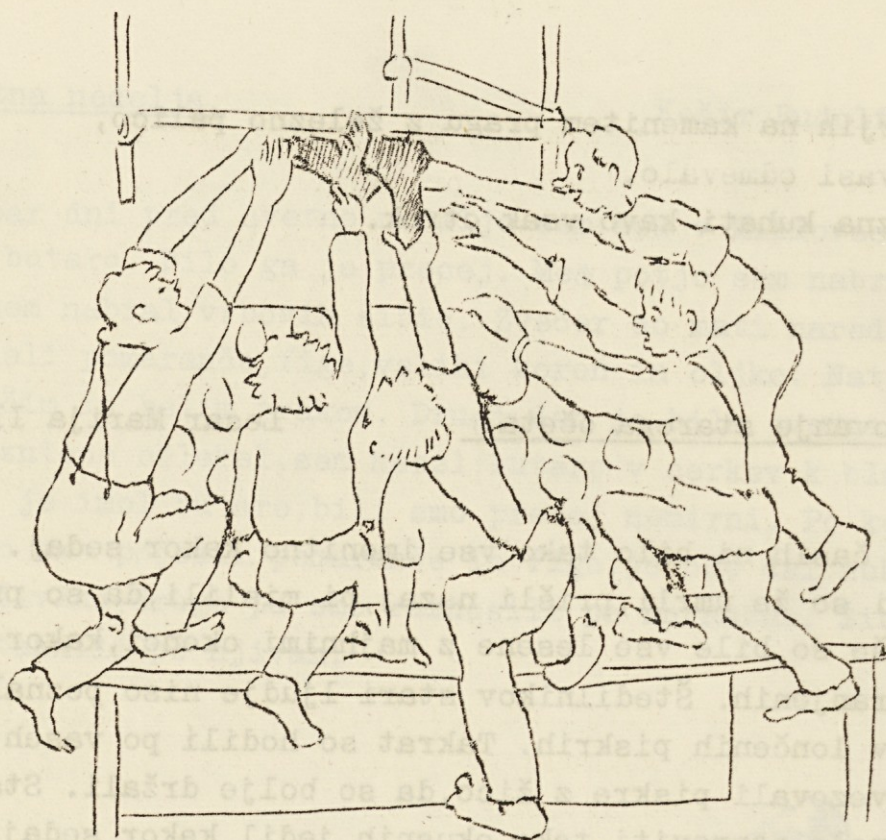
Lesar Marija III.r.v.l.š.

V starih časih ni bilo tako vse imenitno kakor sedaj. Ko bi stari ljudje, ki so že umrli, prišli nazaj, bi mislili, da so prišli na drugi svet. Hiše so bile vse lesene z majhnimi okenci, kakor jih je še sedaj nekaj ohranjenih. Štedilnikov stari ljudje niso poznali. Kuhalo se je v pečeh v lončenih piskrih. Takrat so hodili po vaseh piskrovezci, ki so povezovali piskre z žico, da so boljše držali. Stare matere pa tudi niso znale napraviti tako okusnih jedil kakor sedaj. Bel kruh so pekli samo dvakrat v letu, o Božiču in o Veliki noči. Kave pa sploh ni nihče poznal. Pri Fajdigovih v Zamostcu so imeli trgovino, tam so prvič pili kavo. Pa je šel nekoč tja Lukežev stric iz vasi ter so mu dali pokusiti kave. Njemu se je jed dopadla in je rekel: "Pr moj, bom pa tudi jaz kupil malo kave, in mi jo bo moja skuhal." Vprašal pa ni, kako se kuha. Žena je zvečer namočila cela zrna v topli vodi, a takoj zjutraj jo je čela kuhat. Celo dopoldne jo je kuhala. Kar pravi mož: "Jaz bi že rad jedel malo kave, stara, deni jo kuhat!" Žena reče veselo: "Saj se kuha že celo dopoldne, takoj ti jo prinesem." Ker ni vedela, da se mora kavo sežgati in zmleti, je prišla žalostna nazaj, rekoč: "Nič ne bo, še zdaj je trda kot je bila včeraj."

Zamostec je bil ves poraščen z grmovjem. Kjer se sedaj razprostirajo pašniki in njive, tam je bila gmajna. Imeli so čednika, da je gonil vsak dan živino cele vasi na pašo.

Takrat so bili ljudje bolj siromašni kot sedaj. Obleko so imeli samo iz domačega platna, ki so ga sami pridelali. Za povrhu so ga pobarvali. Otroci so hodili bos. Po dvanajstero je bilo otrok pri hiši, pa so imeli samo ene čevlje. Tisti, ki je prej vstal, tisti je bil obut. Jaz sem imel prve čevlje nove, ko sem šel k prve- mu svetemu obhajilu, pa sem bil že v 14. letu. Dobili pa smo na dom čevljarja vsako jesen, da nam je pripravil obutev. Takrat je bilo vse na roko šivano po vrhu in podplati. Pri nas smo imeli prvi s klinci zbite čevlje, ki jih je hodila gledat vsa vas.

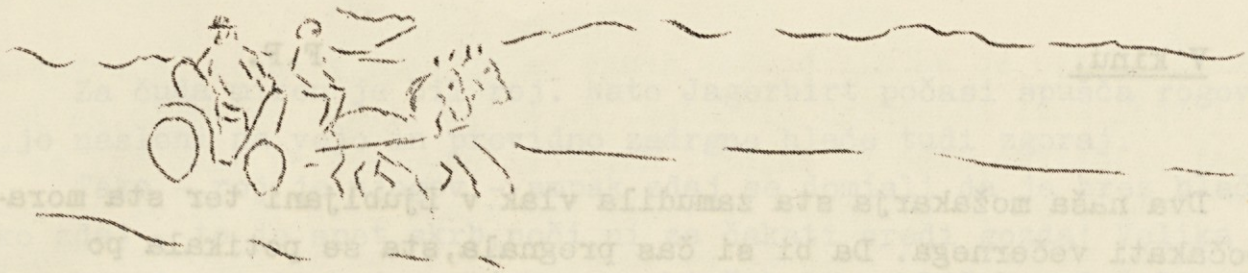

D.L.

Sedaj sveti že skoro povsod električna. Takrat smo imeli leseno luč in čelesnike, da smo notri zatikali luč. To so bile po 3 m široke $\frac{3}{4}$ m dolge trske. Pri Neukretnovih smo imeli prvo petrolejsko svetiljko v Zamostcu, ki so jo bili prinesli oče iz Kočevja.

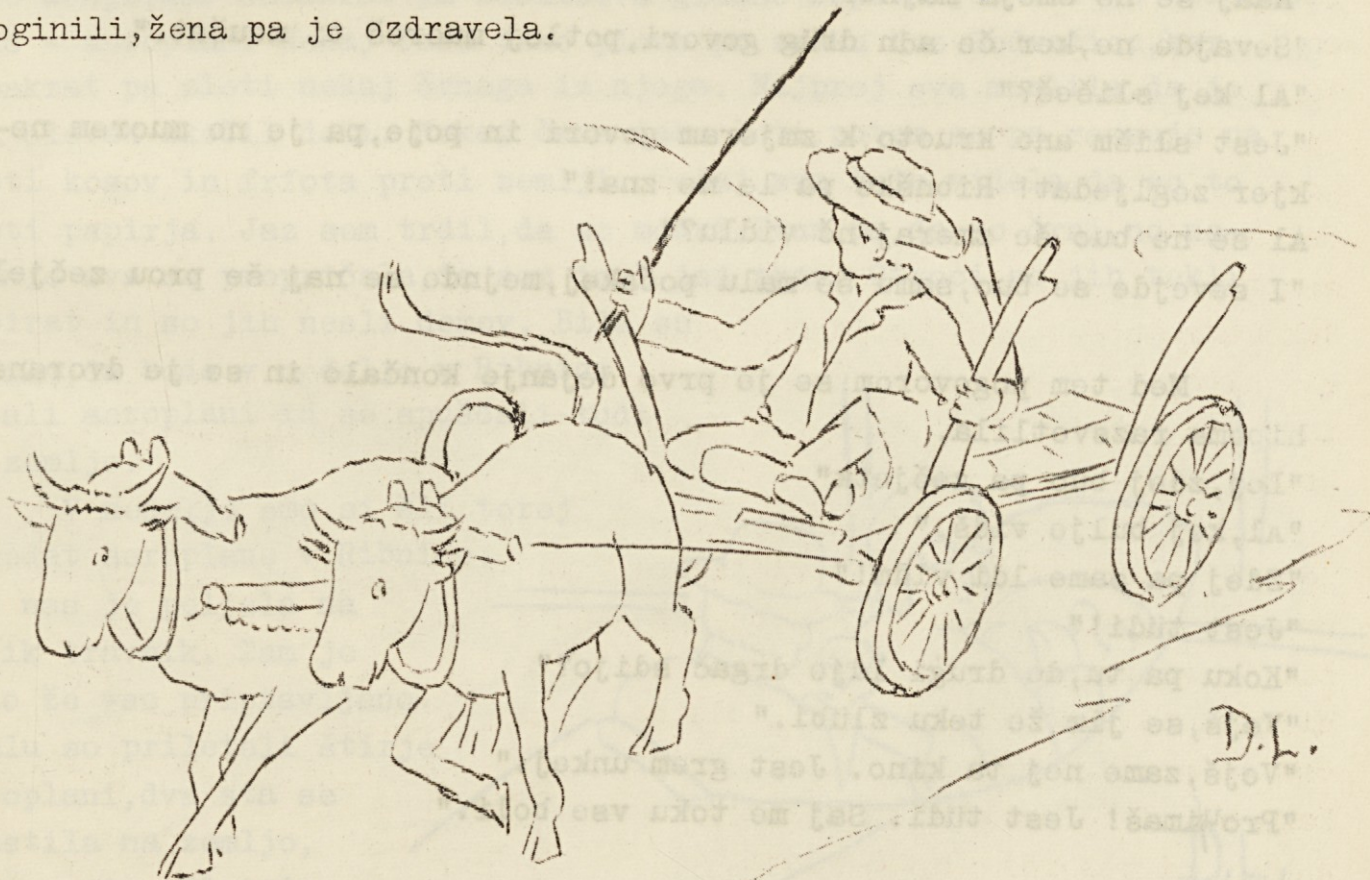
Vas Zamostec se je pa tudi odlikovala v petju. Takrat niso bila še vpeljana pevska društva kot sedaj. Ko je prišel v Sodražico organist Cimerman, nas je hodilo k pevskim vajam kakih 17 fantov: Lukeževa dva, Mehličeva dva, Neukretnova dva in drugi. Zapeli smo, da je kar odmevalo po cerkvi. Dostikrat smo bili tudi povabljeni v Loški potok, prišli so kar z dvema vozovoma po nas. Na Goro k procesiji smo bili tudi povabljeni, v Dolenjo vas, Lašče itd. Povsod smo se imeli prav dobro. Dobro so nas pogostili in obdarovali s starimi goldinarji. Mene je zelo veselilo petje, še sedaj, ko sem star 87 let, rad zapojem kakšno veselo pesem.

V Grdem dolu, stari ljudje so mu rekli Gradji dol, je bil Čeligarjev Jakob eden najbolj močnih mož. Enkrat so mu dali pri Sv. Gregorju za stavo v vreči 100 kg bele moke rekoč da bo njegova, ako jo prinese domov, da nikjer nič ne počiva. Imel je približno pol ure hoda. Zadeli so mu vrečo na ramo, eden pa je šel z njim, da je videl če ne bo kje počival. Dobil je stavo, ker je prinesel tovor prav do doma, ne da bi počival.

Enkrat se je zmisllil, da bi zletel z lipe kakor tič. V Sinovici si je nataknil kurjega perja, ker je misllil, da bo res zletel, pa je padel na tla in si z zobmi presekall jezik. Potem je šel v župnišče po opravku in pokazall g. župniku jezik kako si ga je usekall. Oni so ga pa še s svinčnikom po jeziku krcnllli.

Nekoč mu je zbolela žena Alena. Jaka, brihtna glava si mislll, po zdravnika bo treba! Takrat ni bilo v Sodražici zdravnika in je moral ponj v Ribnico. Pa pravi sam sebi: "Kaj bom iskal voznika, saj imam hitre junce." Brž jih vpreže v gnojni voz, za vajeti dene dve vrvi, namesto biča, prekljo v roke, pa hajdi! Letelo je po Zamostcu, da so prišli vsi ljudje ven iz hiš. Pride v Ribnico k dr Šifrerju ter ga prosi, naj gre ž njim domov k ženi, da ga voz že zunaj čaka. Zdravnik se brž napravi in tedaj zagleda s kakšnim vozom je prišel ponj. Seveda se ni hotel vsesti. Naročil si je drug voz. Jaka pa pravi: "Prej bom doma kot vi." Zapodil je junce istočasno s konjem. V Zamostecu ga je prehitel. Zgubil je vse deske z voza, tako je norel. Drugi dan so mu junci poginllli, žena pa je ozdravela.

V kinu.

F.F.

Dva naša možakarja sta zamudila vlak v Ljubljani ter sta morala počakati večernega. Da bi si čas pregnala, sta se potikala po gostilnah, končno sta se spomnila, da nista bila še nikdar v kinu. Hajdi torej tja. Prišla sta že precej židane volje, ko se je predstava že pričela in je bila v kinu tema. Sluga ju je potisnil v prve prazne klopi, pri katerih je treba sedala naravnati, kar ve danes že vsak otrok, česar pa onadva takrat še nista vedela. Vsedla sta se kar na slepo srečo, seveda na tla. Med njima se je pričel pogovor:

"Nejkam glaboku sm se vseu."

"Kaj pravš, zekaj se toku nisku s'di?"

"Mejnde zetu, k' sva parter plačala, vejš jest sem biu že u trjatr - škuoda, de nejsva šla gor ne galerijo ... "

"Al kej vid'š?"

"Nejkej se m' blšči!"

"Men' tüdi, vseglh me je ranku strah, toku je tma."

"Kaj te buo strašlu, sej s med ldmi."

"Zekaj se pa ldje toku smejejo?"

"Mejnde zetu, ker s' preveč glasan!"

"Kaaj se ne smejm majnt?"

"Sevajde ne, ker če adn drug govori, potlej muoreš ti moučat."

"Al kej slišoš?"

"Jest slišm ano kruoto, k zmjeram govori in poje, pa je ne muorem nekjer zegljodat! Ribnške pa le ne zna!"

Al se ne buo še zmeraj nč vidlu?"

"I sevejde se buo, samu še malu počakej, mejnde se naj še prou zečjelu."

Med tem pogovorom se je prvo dejanje končalo in se je dvorana hipoma razsvetlila.

"Lej, zdej buo pa zečjetk"

"Al, kej bulje vidš."

"Zdej pa same ldi vidm!"

"Jest tüdi!"

"Koku pa tu, de drugi ldje drgač sdiijo?"

"Vejš, se jim že teku zlübi."

"Vejš, zame nej ta kino. Jest grem unkej."

"Pročimaš! Jest tüdi. Saj me toku vse boli."

In nato sta šla ven. Zunaj ju je znan Ljubljčan ustavil in vprašal, kje sta bila.

"V kinu sva bla!"

"Je bilo lepo?"

"L'pu b' žje blu, samu preveč tma je - ku v ribnški kejhi. Preveč elektrike šparate! Pr nas v Ribnc ne šparamo toku! Kdar naši purgarji v Ribnc malu polumpajo, pstijo de gori trška elektrika do belga dnje, zetu de ženje ne vejo kdaj dejdci domu pridejo, al bl zgudaj ponoči, al bl ksnu zjutraj!

"Pa srječnu, no!"

Ko vpraša gospod suhorobarja, kako gre s prodajo lesene robe, mu le ta odvrne: "Ku bounik'." - "Kako to?" - "E, koku - usako uro ano žlico."

Vraže.

Vesel Stane IV.r.v.l.š.

Kadar si kdo zvine roko, pravijo, da je treba takole narediti: Treba je imeti konček niti ter dejati na bolno roko med prste. Potem je treba iti k sosedu ter pomoliti samo roko skozi odprtino vrat. Človek, ki je v sobi, vzame tisto nit ter jo preveže bolniku čez zapestje. Ne smeta pa videti drug drugega. Pravijo, da to pomaga, če se vse natančno tako naredi.

Če ima kdo zlatenco, trdijo nekateri ljudje, da je temu kriva coprnica, ki mu je takoj ob rojstvu iztrgala polovico srca.

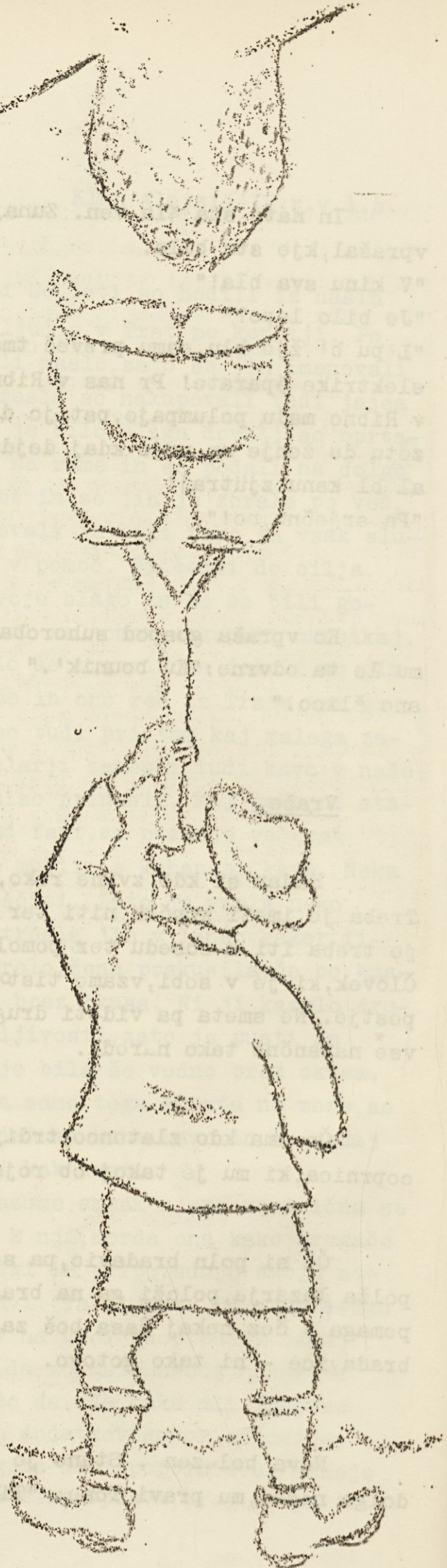
Če si poln bradavic, pa se jih hočeš znebiti, tedaj si poišči polža lazarja, položi ga na bradavice in se obveži - to prav gotovo pomaga - čez nekaj časa boš zagotovo zgubil - obvezo in lazarja. Za bradavice - ni tako gotovo.

Nova bolezen. Stane je šel po pozabljeno orodje. Ko ga ni bilo dolgo nazaj, mu pravi Tone: "Ti, Stane, imaš gotovo davico pod kolenom?"

Jagerbirt je ogrnil roj.

"O, Jagerbirt je bil tudi čebelar," tako mi je pravil pokojni Vrbič. "Nekoč je prišel prav po ceni do kapitalnega roja. Ko je nekega spomladanskega dne koračil sredi travnogorskega gozda, je zaslišal čebelarju tako prijetno šumenje čebel. Pogleda naokrog in zapazi, kako seda na bližnjo bukvice velik roj. Jagerbirt se vsede in čaka, da se roj popolnoma umiri. Toda, kaj pomaga, kosmata kapa, kako naj ga ogrne, ko nima nič pri roki. Da bi šel domov po kak kranjič ali kako drugo škatljo, je predaleč, tačas bi jo čebele gotovo popihale v njemu neznano domovanje. Eh, kaj bi si toliko belil glavo, saj ne bi bil Jagerbirt, če se je ne bi domislil, pa sila je tudi velika - ne, takega roja nikakor ni za pustiti, pa naj velja kar hoče.

Vsenaokrog tišina, čebelice so se umirile, Jagerbirt gleda na grozd čebel, tedaj jo ima: z naglico, ki mu je ne bi prisodil, si sleče hlače dokolenke, s srobotino stisne spodnji rob hlačnic, natakne hlače na rogovilo in z vso previdnostjo dregne v grozd. Ne rečem, da ni bil malo čuden takole v samih čevljih, nogavicah, srajci, jopiču in klobuku, ko je držal hlače na drogu in premišljeval, kam bo skočil, če se bo sunek ponesrečil in bi ga hotele čebele opikati. Toda na vse je pozabil od veselja, ko je videl, kako se hlače polnijo in polnijo, dokler ni ves roj zlezel vanje.

Za čuda miren je bil roj. Nato Jagerbirt počasi spušča rogovi-
lo, jo nasloni na vejo in previdno zadrigne hlače tudi zgoraj.

Tako - roj je njegov - ampak zdaj se domisli, da je brez hlač,
kako zdaj - to je spet skrb, noči ni za čakati sredi gozda! Velika če-
belarska strast in bojazen, da se ne bi čebele v hlačah zadušile, sta
ga ojunačila, da se je urno vzdignil na pot. Rogovilo s polnimi hla-
čami je nesel previdno kot zastavo proti domu. Po gozdu je še šlo,
toda, ko je prišel do prvih hiš, so ga opazile ženske kljub temu, da se
je držal, kar se je dalo grmovja. Mislile so, da se pomika sam gozdni
mož proti vasi in so se hitro poskrile. Jagerbirt je opazil, da zbuja
precejšno radovednost, pa se ni zmenil za to, urno je korakal do Bistri-
ce, skočil vanjo jo prebredel in srečno prinesel roj domov. Ker se je
med tem že zmračilo, je vsul čebelice v panj, a hlače dobro pregledal,
če ni kje skrita kaka čebelica, ki bi se mu v imenu čebelinega rodu
rada zahvalila za preskrbljeno novo domovanje."

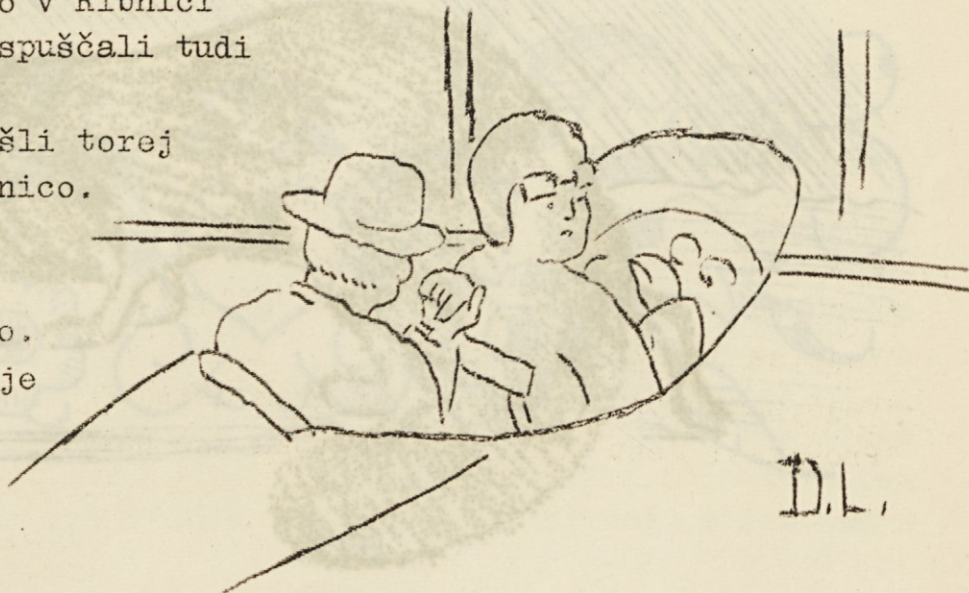
Aeroplani v Ribnici.

Petrič France IV.r.v.l.š.

Ni še dolgo od tedaj, ko sva šla z bratom Ivanom napojit Fajdi-
gove konje, kar naenkrat pa zaslišiva glasno ropotanje. Bil je žlezni
ptič - aeroplan. Nekaj časa tako plove po zraku čez Sodražico, kar
naenkrat pa zleti nekaj črnega iz njega. Najprej sva mislila, da je
kak človek skočil doli. Nekaj časa tako leti, potem se pa razsuje na
dosti kosov in frfota proti zemlji. Tedaj sva šele videla, da so to
listi papirja. Jaz sem trdil, da so modri, Ivan pa, da so črni, no na-
zadnje sva se prepričala, da sem imel jaz prav. Otroci so jih tekli
pobirat in so jih nesli domov. Bila so
vabila, da bodo v nedeljo v Ribnici
letali aeroplani in se spuščali tudi
na zemljo.

V nedeljo smo si šli torej
ogledat aeroplane v Ribnico.

Pot nas je peljala na
velik travnik. Tam je
bilo že vse pripravljeno.
Kmalu so prileteli štirje
aeroplani, dva sta se
spustila na zemljo,
dva pa sta odletela
naprej.

D.L.

Nekateri ljudje so se šli peljat, drugi pa so samo gledali. V aeroplan je šel tudi neki hudomušni Ribničan. Ko se je letalo dvignilo, ga je vprašal pilot: "No, kako je kaj?" - Ribničan odgovori: "I, zdaj naj še n'č." Letalo se je dvignilo še višje pod sinje nebo in pilot je zopet vprašal možakarja: "No, kako pa sedaj?" Ribničan mu odgovori: "Malu je žje." Tedaj se je začelo letalo preobračati, pa pravi Ribničan pilotu: "Vajste pilot, kar je blu prejt u hlačah, je zdej ze vratom!" Letalo se je hitro uravnalo in se spustilo na zemljo.

Po letanju je bil še kratek govor in smo odšli domov. To je bilo prvič, da sem videl letala na tleh.

Fantje, fantje le počas, ...

Vesel Stane IV.r.v.l.š.

Ko so nekoč gradili pri nas ceste, so bili delavci seveda sami Slovenci, polir pa, ki ima največ skrbi in največjo plačo, Italijan, ki ni znal našega jezika. Nekoč naprosi delavca, naj ga nauči delavce po slovensko priganjati k delu. Prebrisan fant mu pravi, naj vedno kriči: "Fantje, fantje le počasi, dan je dolg, gospod pa malo plača." - Ko so prišli inženirji gledat, kako napreduje delo, se je hotel polir postaviti in je začel priganjati delavce z naučenim stavkom: "Fante, fante le pocaz, dan je duga, gašpud pa mala placa." Seveda so inženirji izpoznali, kdo je kriv, da delo ne napreduje tako hitro kot bi moralo in so našega jezika nezmožnemu polirju odpovedali službo.

